

Boek 2016 over de Sociale Zekerheid

Deel I Budgettaire en financiële toestand 2015

In een eerste hoofdstuk worden de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid in 2015 voorgesteld en vergeleken met 2014 en 2013. Het Rekenhof heeft daarvoor gebruik gemaakt van de uitvoeringsgegevens voor 2013, 2014 en 2015 die de FOD Sociale Zekerheid in juli 2016 heeft bezorgd.

Voor de beoordeling van de realisaties 2015 moet rekening worden gehouden met de gevolgen van de zesde staatshervorming op de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid. Vanaf 1 januari 2015 financieren de gemeenschappen en gewesten zelf de uitgaven voor de bevoegdheden inzake gezondheidszorg, gezinsbijslag en werkgelegenheid die aan hen zijn overgedragen. Daardoor liggen de ontvangsten en uitgaven van de Globale Beheren in 2015 lager dan in 2014.

In 2015 sloot de sociale zekerheid af met een voorlopig saldo van +291,7 miljoen euro.

De geconsolideerde ontvangsten van de Globale Beheren en het RIZIV-Geneeskundige Verzorging bedroegen 75.386,9 miljoen euro, d.i. 11,5 % minder dan in 2014. De socialezekerheidsbijdragen waren de belangrijkste financieringsbron.

Ontvangsten 2015	Bedrag in miljoen euro	Stijging / daling t.o.v. 2014 in %	Aandeel in totaal van de ontvangsten in %
Ontvangsten uit bijdragen	52.909,8	4,1	70,2
Staatstoelagen	9.310,7	-33,0	12,4
Alternatieve financiering	9.137,2	-42,2	12,1
Andere ontvangsten (bv. de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid, de opbrengsten uit beleggingen)	4.029,2	-13,7	5,4
Totaal ontvangsten	75.386,9	-11,5	100,0

De belangrijkste oorzaak voor de daling van de ontvangsten is de vermindering van de staatstoelagen en van de alternatieve financiering. Door de zesde staatshervorming is de alternatieve financiering voor de overgedragen bevoegdheden geschrapt. Ook de bijkomende staatstoelage (die de begrotingen van de sociale zekerheid in evenwicht brengt) is weggevallen. De socialezekerheidsbijdragen blijven ook na de zesde staatshervorming een ontvangst van de Globale Beheren.

In 2015 gaven de Globale Beheren en het RIZIV-Geneeskundige Verzorging samen 75.095,2 miljoen euro uit (-11,3 %). Het grootste deel daarvan werd besteed aan prestaties aan de sociaal verzekerden.

Uitgaven 2015	Bedrag in miljoen euro	Stijging / daling t.o.v. 2014 in %	Aandeel in totaal van de uitgaven in %
Prestaties aan de sociaal verzekerden	66.686,6	-10,5	88,8
<i>RSZ-Globaal Beheer</i>	39.158,8	-11,4	
<i>RSVZ-Globaal Beheer</i>	3.774,2	-4,6	
<i>Geneeskundige verzorging</i>	23.753,6	-9,7	
Werkingskosten openbare instellingen sociale zekerheid (OISZ)	2.124,1	-11,9	2,8
Andere uitgaven (bv. het aandeel van de federale Staat in de uitgaven van de ziekenhuizen)	6.284,5	-19,6	8,4
Totaal uitgaven	75.095,2	-11,3	100,0

De daling van de uitgaven is het gevolg van de overdracht van bevoegdheden aan de gemeenschappen en gewesten. De uitgaven voor gezinsbijslag zijn volledig weggevallen, terwijl ook bij de prestaties in de gezondheidszorg en de werkloosheidsuitkeringen bepaalde uitgaven zijn weggevallen. De daling van de andere uitgaven is vooral het gevolg van de overdracht van de bevoegdheid voor de dienstencheques.

De uitsplitsing van de prestaties per soort geeft de volgende bedragen en evoluties ten opzichte van 2014:

Categorie	Bedrag in miljoen euro	Stijging / daling t.o.v. 2014 in %	Aandeel in het totaal van de uitgaven voor prestaties in %
Geneeskundige verzorging	23.753,6	-9,7	35,6
Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	7.444,2	5,8	11,2
Pensioenen	26.431,7	3,1	39,6
Werkloosheid	8.574,8	-9,4	12,9
Andere prestaties	482,3	-1,4	0,7
Totaal uitgaven voor prestaties	66.686,6	-10,5	100,0

De daling van de uitgaven voor gezondheidszorgen is het gevolg van de zesde staatshervorming. De daling van de uitgaven voor werkloosheid wordt, behalve door de zesde staatshervorming, vooral verklaard door een lager aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen en een daling van het aantal tijdelijke werklozen als gevolg grotendeels van de begrotingsmaatregelen die in de loop van de laatste jaren zijn genomen.

De kastoestand van de RSZ-Globaal Beheer vertoonde op 31 december 2015 een saldo van -857 miljoen euro. Net als in de voorgaande jaren was het kassaldo gedurende het jaar 2015 overwegend negatief. Wat de kastoestand van het RSVZ-Globaal Beheer betreft, had het RSVZ op 31 december 2015 2.736,4 miljoen euro beschikbare middelen, d.i. 9,6 % meer dan op 31 december 2014.

In hoofdstuk 2 worden in een eerste punt de gegevens over de uitvoering van de begroting van de RSZ-Globaal Beheer, het RSVZ-Globaal Beheer en het RIZIV-Geneskundige Verzorging ge-

toetst aan de ramingen van de initiële en aangepaste begroting van 2015. In een tweede punt worden de maatregelen toegelicht die de regering bij de opmaak van de initiële en de aangepaste begroting 2015 genomen heeft om de uitgaven te beperken en bijkomende ontvangsten te realiseren. In het derde punt van hoofdstuk 2 wordt aandacht besteed aan de verwezenlijkingen op het vlak van de strijd tegen de sociale fraude en aan de werking van de inspectiediensten die bij de fraudebestrijding zijn betrokken.

Deel II   Financieel beheer en rekeningen van de OISZ

Deel II gaat in op de overlegging van de rekeningen door de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) en op aandachtspunten die te maken hebben met het financieel beheer van de OISZ.

Overlegging van de rekeningen

Om zijn controleopdracht en zijn informatieopdracht ten aanzien van het parlement naar behoren te kunnen uitoefenen, moet het Rekenhof tijdig kunnen beschikken over de rekeningen van de openbare instellingen van de sociale zekerheid (OISZ). In het verleden stelde het Rekenhof vast dat de wettelijke en reglementaire termijnen voor het toezenden van deze rekeningen onvoldoende werden nageleefd.

Volgens de wettelijke bepalingen die sinds het boekjaar 2013 in werking zijn getreden, moeten de OISZ hun rekeningen uiterlijk op 30 november aan het Rekenhof overleggen, en niet op 30 juni zoals dat het geval was tot en met boekjaar 2012. Het Rekenhof kan daardoor voor de rekeningen 2015 geen uitspraak doen over de mate waarin die termijn wordt nageleefd. Voor de vorige jaren blijft de naleving van de termijnen problematisch: op 30 juni 2016 moesten nog zeven instellingen hun rekeningen 2013 verzenden. Voor 2014 ontbraken nog de rekeningen van vijftien instellingen.

OISZ: Opmenging van de interne-auditfunctie

In 2015 werden verdere stappen gezet in de ontwikkeling van een volwaardige interne audit bij de verschillende instellingen en in de oprichting van het Gemeenschappelijk Auditcomité van de OISZ. Zo werden de onafhankelijke expert-leden van dat comité geselecteerd, maar moeten de sociale partners hun delegatie nog aanwijzen. Het Rekenhof moedigt de OISZ, het College van OISZ en het Gemeenschappelijk Auditcomité aan zich blijvend te engageren in de uitbouw van de interne audit.

RJV: Financiering en controle van de bijzondere vakantiefondsen – opvolgingsaudit

Ten gevolge van de vroegere aanbevelingen van het Rekenhof werden in het stelsel van de jaarlijkse vakantie diverse maatregelen genomen voor een kwalitatiever beheer door de bijzondere vakantiefondsen. De maatregelen moeten wel nog grotendeels worden uitgevoerd. Het Rekenhof wijst op enkele mogelijke verbeterpunten in de huidige hervormingsplannen en in het toezicht van de Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie op de vakantiefondsen.

DOSZ: Financiële en organisatorische balans op 31 december 2014

De Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid (DOSZ) behoort sinds 1 januari 2015 tot de Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels (DIBISS). Dankzij die fusie kwam er een oplossing voor het gros van de functionele en organisatorische knelpunten bij de DOSZ, maar de financiering van het stelsel van de overzeese sociale zekerheid werd niet grondig aangepakt, hoewel die al decennialang deficitair is.

In de periode 1997-2014 heeft de federale Staat die tekorten opgevangen met 4,98 miljard euro aan subsidies. In de toekomst zal de overheid nog extra over de brug moeten komen (meer dan drie miljard euro) om de contractuele verbintenissen te bekostigen die onder het huidige stelsel zijn aangegaan.

Het Rekenhof benadrukt dat de financiering van het stelsel moet worden herzien om opnieuw tot een evenwicht te komen. Het beveelt aan de berekening van de staatssubsidie bij die gelegenheid te baseren op de begrotingsboekhouding, veeleer dan op de algemene boekhouding. De financiering zal dan beter aansluiten bij de thesauriebehoeften van de overzeese sociale zekerheid.

Vanuit boekhoudkundig oogpunt is de afsluitende balans van de DOSZ met 1,65 miljard euro verhoogd door interne verrichtingen mee te tellen en door een te hoge raming van onroerende goederen in Burundi. De DOSZ wordt bij het beheer van die gebouwen geconfronteerd met juridische, politieke en organisatorische struikelblokken. Het Rekenhof beveelt aan die onroerende goederen te laten beheren door de FOD Buitenlandse Zaken, zolang er geen oplossing is gevonden voor de bestemming ervan.

Smals vzw: Outsourcing van informaticaopdrachten en dagelijkse werking

Het Rekenhof stelde onvolkomenheden vast in de algemene voorwaarden en de bijzondere bestekken van overheidsopdrachten van Smals vzw voor de outsourcing van zijn informaticaopdrachten voor zijn leden en zijn dagelijkse werking. Voor een aantal overheidsopdrachten stelde Smals geen bijzonder bestek of een gedetailleerd evaluatieverslag op en bij de gunning van de opdrachten leefde het de informatieverplichting niet altijd na. Wat de uitvoering van de opdrachten betreft, drong het Rekenhof aan op de naleving van de voorschriften voor de borgtocht, de verificatie, de betalingstermijnen en de opmaak van een proces-verbaal van oplevering. Bij de uitvoering van zijn opdrachten blijft Smals wel binnen zijn statutaire bevoegdheden. Ten slotte stelde het Rekenhof vast dat de maatregelen die Smals heeft uitgebouwd voor interne controle en ter voorkoming van fraude en corruptie degelijk zijn. Het doet niettemin een aantal aanbevelingen om deze interne controle verder te optimaliseren.

Deel III   Sociale beleidsthema's

In deel III komen een aantal onderzoeken aan bod over specifieke thema's van het sociale beleid.

FOD WASO: Beheer van de administratieve boeten

Bij inbreuken tegen het sociaal recht duurt de procedure om een administratieve geldboete op te leggen in principe minder lang dan een strafvorderingsprocedure. Het opleggen van een administratieve geldboete maakt de sanctie doeltreffender en draagt op die manier meer bij tot de strijd tegen de sociale fraude. De verwerking van de geldboetedossiers door de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg (FOD WASO) neemt in de praktijk echter te veel tijd in beslag om doeltreffend te zijn in de strijd tegen de sociale fraude.

Opdat de administratieve boeten doeltreffend zouden zijn in de strijd tegen de sociale fraude, moeten volgens het Rekenhof drie voorwaarden zijn vervuld door de FOD: de procedures van zijn Directie van de Administratieve Geldboeten (DAG) grondig verbeteren, een volledig elektronisch dossier ontwikkelen dat toegankelijk is voor alle actoren en de verwerking ervan merkbaar versnellen.

Voorts stelt het Rekenhof vast dat de regionalisering van bepaalde inbreuken ingevolge de zesde staatshervorming heeft geleid tot een feitelijke straffeloosheid voor sommige overtreeders.

RSVZ: Nieuwe berekening van de sociale bijdragen van de zelfstandigen

Het Rekenhof heeft de nieuwe berekening van de sociale bijdragen van zelfstandigen geëvalueerd, die werd ingevoerd op 1 januari 2015. De nieuwe berekening heeft de ingekohierde sociale bijdragen na één jaar met 43,3 miljoen euro doen toenemen. Het Rekenhof beveelt aan de ontbrekende uitvoeringsbesluiten snel te nemen en de socialeverzekeringsfondsen intenser te monitoren om ervoor te zorgen dat zij hun opdracht van de inning van bijdragen en de verwerking van aanvragen tot verminderde voorlopige bijdragen correct en eenduidig zouden uitvoeren.

FAO: Controle op de geweigerde arbeidsongevallen

Wanneer een verzekeraar of een publieke werkgever een ongeval weigert te aanvaarden als arbeidsongeval, kan het Fonds voor Arbeidsongevallen (FAO) deze weigering controleren. Het doet dit op basis van steekproeven of klachten van slachtoffers. Het aantal arbeidsongevallen daalt jaar na jaar maar tegelijk stijgt jaarlijks ook het aantal weigeringen. Aangezien bijna 10 % van deze weigeringen onterecht blijken te zijn, meent het Rekenhof dat het FAO er momenteel onvoldoende in slaagt de rechten van de slachtoffers van een arbeidsongeval te vrijwaren. Het beveelt aan dat het FAO zijn controles meer toespitst op de ongevallen waarvan het waarschijnlijker is dat ze onterecht werden geweigerd.

Deel IV   Opgvolging van de uitvoering van aanbevelingen in de Boeken over de Sociale Zekerheid

In dit deel brengt het Rekenhof verslag uit over het gevolg dat werd gegeven aan aanbevelingen die het in zijn vorige Boeken over de Sociale Zekerheid had geformuleerd.